

RESOLUCIJA KONGRESA MEDNARODNE FEDERACIJE UČITELJSKIH ZDRUŽENJ

Učitelj in družbena blaginja

XXV. kongres delegatov Mednarodne federacije učiteljskih združenj, ki je bil od 24. do 27. julija letos v Švici, je bil mnenja, da je ena izmed poglavitnih nalog, ki karakterizirajo naloge vzgojiteljev, skrb za bodočnost otrok. Kongres je upošteval izredno hitro ekonomsko in socialno evolucijo današnjega časa, ki jo pospešujejo uporaba tehnike in nova odkritja. Otroci, ki bodo začeli sedaj živeti v svetu, v katerem bo človek verjetno uživati večje gneto blaginje in imel tudi več prostega časa. Zato je kongres uvidel potrebo, da se vedno kvalitetnejši šolski sistemi prilagajajo novim zahtevam, ki jih terja družba v polni preobrazbi.

Šola mora omogočiti vsakemu otroku polni razvoj njegovih sposobnosti za individualno in družbeno življenje in to brez kakršnekoli omejitve in diskriminacije; ta delavnost šole bo učinkovita samo v primeru, če se bo šola zanimala za raznovrstne nadarjenosti otrok in za njih duševni razvoj.

Šola ne bi smela omejit svoje dejavnosti na otroško in na de-

sko dobo; omogočiti mora vsem državljanom, da spoznajo vse oblike narodne kulture. Zaradi možnih posledic povečanega razvoja tehnike je bil kongres odločenega mnenja, da mora biti vsakemu otroku osnova solidna splošna kultura, ki bo zagotovila garancijo za vse potrebne prilagoditve in preusmeritve. Ko so si otroci pridobili osnovno znanje, jih je treba razdeliti na različne veje izobraževanja, ki so v skladu z njihovimi duhovnimi sposobnostmi.

Usmerjanje otrok mora sloneti na skrbnem in daljšem opazovanju njihove nadarjenosti in na številnih stikih z različnimi oblikami narodove dejavnosti. To usmerjanje ali orientacija ne sme prezgodaj dobiti določene značaja. Prehod iz ene vrste pouka v drugo moramo olajšati v teku vsega šolanja. Ta prehod naj bo čim kasnejši, spremelja pa naj ga obča kultura, ki naj bo tako široka, kolikor dopuška duševni razvoj učencev. Moralno in državljansko vzgojo je treba okrepiti, učencem je treba privzgojiti načela sodelovanja in solidarnosti.

Šola mora omogočiti uresničanje

in sodelovanje vseh otrok in vseh odraslih v kulturnem življenju. Šola jim mora omogočiti izpolnjevanje njihovega obsega in strokovnega znanja, da bi dosegli večjo srečo v vsakodnevnem življenju. Nuditi jim mora sredstva za telesno vzgojo in za njihovo duhovno izobrazbo, posebno v zvezi s prostim časom, ki ga bo vedno več.

Takšne reforme si ne moremo misliti brez splošnega podaljšanja obveznega šolanja in doslednih naporov pri izbiranju in oblikovanju predavateljskega kadra.

Kongres je ob tej priložnosti ponovil priporočila Mednarodne federacije učiteljskih združenj, ki težijo za tem, da se učitelji obče in strokovno izobrazijo na višji stopnji.

Kongres izrecno želi, da izobraževanje omogoči učiteljem prilagajati pouk novim življenjskim pogojem, ki so povezani z razvojem gospodarstva in tehnike.

Kongres je tudi zahteval, da je treba dati učiteljem v vseh državah, in to v času vsega njihovega službovanja, sredstva za njihovo izpopolnjevanje in obnavljanje njihovega znanja. Na osnovi pridobljenih izkušenj moralo nenehoma izpopolnjevanje svoje poklicne sposobnosti in zgoraj navedenemu cilju in duhu.

Kongres je tudi priporočal posameznim nacionalnim združenjem, da za svoje probleme na tem področju zainteresirajo predstavnike staršev in poklicnih organizacij.

Postavimo izobraževanje odraslih na trdnejše temelje

V današnjih pogojih družbenega življenja, ki ima svoje osnove v našem ekonomskem razvoju, ne zadovoljuje več dosedanje oblike in metode izobraževanja odraslih. Lotiti se bomo morali tega dela z aspekta politično-gospodarskih potreb družbe, kvalitete vzgoje in narčnosti izobraževanja.

Nimamo namena negirati uspehe ali celo kritizirati dosežene delo in prizadevanje organizacij in ustanov, ki so to delo vršile. Toda, ko stojimo pred reformo šolstva, ki bo zajela mlajše rednih šol tudi šole za izobraževanje odraslih, se nam zdijo potrebna, da ob analizi ljudsko-prosvetnega dela z ozirom na predstoječe naloge opozorimo na pomanjkljivosti dosedanjih oblik in metode dela z odraslimi v naši republiki.

Najpogostejša oblika izobraževanja odraslih v Sloveniji je bila verbalna metoda predavanja v klasičnem smislu, ki ima poleg pozitivnih komponent vrsto slabosti in bi se je pri izobraževalno-vzgojnem delu z odraslimi ne smeli izključno posluževati.

Za predavanja (tako posamično kot tudi ciklična) je bila značilna enostranska aktivnost — aktivnost predavatelja, dočim so slušatelji le poslušali. Jasno je, da je pri taki obliki bila izključena možnost intenzivnejše participacije.

Zanimivo je v zvezi s tem, da si po pripombah, ki so jih dali organizatorji takih tečajev, pa tudi sami udeleženci, odrasli žele da predavatelj praktično in ne zgolj teoretično, slušatelji so takoj občutili razliko, kadar je predaval dober metodik, ki je znal na popularen, jasen, živ in slikovit način prikazati poslušalcem predavano snov. Še posebno so občutili razliko, če se je poleg svojih predavateljskih sposobnosti znal in mogel poslužiti z dovoljnim znanjem in tehniko raznih demonstracij s ponazorili, slikami, filmi, diapozitivi, model itd. Takih oblik predavanj so se posluževali predvsem šolski strokovnjaki, ki so svoja predavanja vezali na praktične probleme. S tako obliko so predavatelji dvignili aktivnost poslušalcev, ki so po dveh, treh takih predavanjih pokazali vse večji interes za tečaj. Tudi kvaliteta dela v tečaju kot celoti je bila večja, kot pa se je to pokazalo pri običajni verbalni obliki predavanja, kjer se je snov le posredovala.

Mnogim predavanjem so sicer sledili razgovori, ki so bili pri dobrih predavateljih že na višnji, vendar ne moremo še govoriti o tem, da je taka metoda prevladovala.

Mimo individualnih predavanj je bila v Sloveniji v letu 1955 tudi vrsta seminarjev (270 z 2925 udeleženci). V glavnem so se vršili seminarji za predavateljski kader v kmetijskih tečajih, za upravnike kmetijskih združenj,

za voditelje tečajev v družbenem upravljanju in delavskem samoupravljanju v podjetjih in za predavateljski kader v kmetijskih tečajih v republiškem merilu.

Iz zelo redkih in pomanjkljivih poročil si je težko napraviti sodbo, vendar moremo ugotoviti, da je bila večina seminarjev preveč teoretična, da so prevladovala predavanja. Predavateljem samim je bila predhodno v glavnem posredovana snov tudi le v obliki predavanja, ki so jo potem le-ti v enaki ali slabši obliki posredovali svojim tečajnikom.

Pravega uspeha zato ti seminarji na sploh niso dosegli; niso pač bili dovolj temeljito pripravljani.

O metodi dela z odraslimi z različnim nivojem znanja, različnim interesom, možnostmi in potrebami ter o posebnih psiholoških principih se je pri delu z odraslimi le redkeje razpravljalo. Zato se na tudimo, da so se na primer posredovala v mnogih manjših krajih in oddaljenih vaseh poslušalcem predavanja sicer zelo aktualnimi temami; o gospodarstvu, politiki in drugem, ki pa so bila sestavljena in tudi že predhodno posredovana ljubljanskim poslušalcem z mnogo višjim nivojem znanja. Razumljivo je, da so doživela neuspeh, čeprav je bil predavatelj znan politični ali znanstveni delavec.

Vzrok za tak sistem dela in za suvaženje predavateljev iz mest v manjše kraje je predvsem v pomanjkanju dobrega predavateljskega kadra na terenu. Pri takem sistemu dela brez poprejšnje psihološke produkcije terena je doživela neuspeh vrsta sicer dobrih republiških političnih in pedagoških delavcev.

Delo predavateljev je po večini potekalo brez koordinacije, brez razgovorov o željah in potrebah poslušalcev, o uspehih in neuspehih dela, o načinu dela in o aktivizaciji poslušalcev. Za nedostatek je bil tudi eden izmed vzrokov, da se je v glavnem udomačila nekakšna splošna »šolska metoda«, ki odraslim poslušalcem z določenim izkušnjam ni mogla zadovoljiti.

Predavatelji so bili v veliki večini, zlasti za splošno izobraževalne predmete, prosvetni delavci-učitelji (v manjši meri tudi profesorji), ki so se razen redkih izjem posluževali metode, kot jo pač uporabljajo pri vsakdanjem delu.

V kmetijskih tečajih in pri kmetijskih predavanjih so se že v preteklem letu vse uspešneje udeleževali kmetijski strokovnjaki, inženirji agronomi, dočim so v zdravstveno-prosvetnih tečajih prevzeli odgovornost za strokovne predmete zdravnikov, medtem ko so predavali splošne predmete, kakor že rečeno, prosvetni delavci. V praktičnih strokovnih tečajih za vaje in delavce v podjetjih so se udeleževali delavci-mojstri, ki so s svojim praktičnim znanjem uspešno nastopali v tečajih za pridobitev kvalifikacije. — Kot predavatelji so sodelovali tudi politični delavci, funkcionarji raznih političnih in množičnih organizacij, ZK, SZDL, Zveze sindikatov zlasti s predavanji o družbenem upravljanju, s poli-

tično-ekonomskimi predavanji i. t. d.

V gospodinskih tečajih so bile zelo prizadene strokovne gospodinske učiteljice in strokovnjakinje s prakso.

Na sploh je bila pripravljeno strokovnih združenj pomagati s svojim kadrom pri vzgoji odraslih v preteklem letu veliko večja, kot je to bilo v vseh prejšnjih letih. Zlasti moramo omeniti Združenja prosvetnih delavcev, Društvo inženirjev in tehnikov in deloma tudi že Zdravniško društvo. Sodelovanje Društva univerzitetnih profesorjev kot celote je bilo minimalno. Njegova pomoč bi bila zlasti nepogrešljiva pri vzgoji predavateljskega kadra, ki dela pri izobraževanju odraslih.

Omeniti bi morali še pobude samih tečajnikov, oziroma poslušalcev. Le-ti so ugotavljali, da so predavanja leto za leto bolj zanimiva, kar zlasti velja za nekatera ljudska univerze, ki še niso uspeli dati tečajem in podobnim oblikam izobraževalnega dela z odraslimi določene koncepcije. Prav tako jim je žal, da se ekscurzije niso bolj uveljavile.

Slabost celotnega izobraževalnega dela v tečajih in pri predavanjih se je pokazala še posebej v tem, da so razne zelo aktualne in zanimive teme delili skoraj povsod na »strokovne« in »politične« in so tako obravnavali vprašanja določenih strokovnih (nevtarinih) tem brez povezave z družbeno problematiko. Dogajali pa so se primeri tudi v obratnem smislu, kar je hromilo delo in uspeh.

Glavni prosvetni organizatorji in predavateljev je v tem, da je bilo delo z odraslimi povsem nekoordinirano. Ni bilo nobenih posvetovanj med tečaji samimi, niti seminarjev s predavatelji, na katerih bi se naj le-ti seznanili s problemi terena, željami in zanimanjem tečajnikov itd. V zadnjem času so se sicer nekateri organi, ki so se bavili z izobraževanjem odraslih, povežali, vendar konkretni uspehovi še ni bilo opaziti.

In kaj sedaj? Analiza dosedanjega dela po eni strani, znanstvena dognanja in njih rezultati, ki revolucionarno usmerjajo našo ekonomsko in družbeno življenje, po drugi strani, nas silijo, da poglobimo in preusmerimo delo z odraslimi v določene ustanove, ki bodo našim delovnim ljudem nudile poleg splošnega tudi znanje, katero jim obvezna šola ni mogla dati.

Ob analizi dosedanjega dela nastaja mimo ekonomsko-funkcijskega in kadrovskega — tudi pedagoškega problema, ki doslej ni predstavljala resnega vprašanja ker se princip vzgoje odraslih ni postavjal kot nujen in specifičen in se ni dosedanje delo pri izobraževanju odraslih obravnavalo kot bistveno za nadaljnji družbeno-ekonomski razvoj.

A. G.

tično-ekonomskimi predavanji i. t. d.

V gospodinskih tečajih so bile zelo prizadene strokovne gospodinske učiteljice in strokovnjakinje s prakso.

Na sploh je bila pripravljeno strokovnih združenj pomagati s svojim kadrom pri vzgoji odraslih v preteklem letu veliko večja, kot je to bilo v vseh prejšnjih letih. Zlasti moramo omeniti Združenja prosvetnih delavcev, Društvo inženirjev in tehnikov in deloma tudi že Zdravniško društvo. Sodelovanje Društva univerzitetnih profesorjev kot celote je bilo minimalno. Njegova pomoč bi bila zlasti nepogrešljiva pri vzgoji predavateljskega kadra, ki dela pri izobraževanju odraslih.

Omeniti bi morali še pobude samih tečajnikov, oziroma poslušalcev. Le-ti so ugotavljali, da so predavanja leto za leto bolj zanimiva, kar zlasti velja za nekatera ljudska univerze, ki še niso uspeli dati tečajem in podobnim oblikam izobraževalnega dela z odraslimi določene koncepcije. Prav tako jim je žal, da se ekscurzije niso bolj uveljavile.

Slabost celotnega izobraževalnega dela v tečajih in pri predavanjih se je pokazala še posebej v tem, da so razne zelo aktualne in zanimive teme delili skoraj povsod na »strokovne« in »politične« in so tako obravnavali vprašanja določenih strokovnih (nevtarinih) tem brez povezave z družbeno problematiko. Dogajali pa so se primeri tudi v obratnem smislu, kar je hromilo delo in uspeh.

Glavni prosvetni organizatorji in predavateljev je v tem, da je bilo delo z odraslimi povsem nekoordinirano. Ni bilo nobenih posvetovanj med tečaji samimi, niti seminarjev s predavatelji, na katerih bi se naj le-ti seznanili s problemi terena, željami in zanimanjem tečajnikov itd. V zadnjem času so se sicer nekateri organi, ki so se bavili z izobraževanjem odraslih, povežali, vendar konkretni uspehovi še ni bilo opaziti.

In kaj sedaj? Analiza dosedanjega dela po eni strani, znanstvena dognanja in njih rezultati, ki revolucionarno usmerjajo našo ekonomsko in družbeno življenje, po drugi strani, nas silijo, da poglobimo in preusmerimo delo z odraslimi v določene ustanove, ki bodo našim delovnim ljudem nudile poleg splošnega tudi znanje, katero jim obvezna šola ni mogla dati.

Ob analizi dosedanjega dela nastaja mimo ekonomsko-funkcijskega in kadrovskega — tudi pedagoškega problema, ki doslej ni predstavljala resnega vprašanja ker se princip vzgoje odraslih ni postavjal kot nujen in specifičen in se ni dosedanje delo pri izobraževanju odraslih obravnavalo kot bistveno za nadaljnji družbeno-ekonomski razvoj.

A. G.

Učiteljski izpiti

Pred izpitno komisijo za strokovne učiteljske izpite na Učiteljsku v Ljubljani so v času od 2. do 11. oktobra 1956 uspešno opravili strokovni učiteljski izpiti naslednji učiteljski pripravniki:

- Oberski Zdenka, Gradec, Novo mesto;
- Zula Stane, Dragatuš, Novo mesto;
- Zbontar Ivanka, Račevica, Novo mesto;
- Planker Anica, Trebnje, Novo mesto;
- Lazar Marija, Trbovlje;
- Bogataj Pavel, Bukovica, Gorica;
- Urleb Jožica, Vrhopolje, Ljubljana;
- Favlica Rozalija, Celje;
- Robek Ivan, Raka, Trbovlje;
- Škrabec Ana, Otalč, Gorica;
- Bratuž Marija, Podsobotin, Gorica;
- Zorec Vincenc, Zavod za slepe, Ljubljana;
- Neboč Jožefa, Zavod za slepe, Ljubljana;
- Drev Sonja, Ihan, Ljubljana;
- Janež Julija, Ihan, Ljubljana;
- Maligaj Roman, Gozd, Ljubljana;
- Strmčnik Helena, Rogaska Slatina, Celje;
- Mesarič Marija, Zgornja Šiška, Ljubljana.

Posvetovanje o gradnji šolskih objektov

Sredi oktobra je bilo na republiškem Svetu za šolstvo LRS zanimivo posvetovanje o normativih, ki naj bi veljali pri gradnji osemletk. Posvetovanje je organiziral zvezni Zavod za šolsko opremo v Zagrebu, referent pa je bil ekspert UNESCO — danski arhitekt Hans Henning Hansen.

Hansenov referat je obsežen in govori o obstoječih šolah, o naravnem razvoju po okrajih, o gradbenih programih, o elementih pri projektiranju gradnje, o ekonomski v projektiranju in o planiranju.

Naj povzamemo iz referata nekatere podatke, ugotovitve in misli, ki bodo gotovo zanimale prosvetne delavce.

Jugoslavija ima pristrast šolsko-obveznih otrok okoli 35.000. Zgolj povečano število prebivalstva bi letno zahtevalo izgraditev 1000 novih učilnic oziroma, v kolikor računamo s tem, da se bodo zaradi ekonomskih težav učilnice koristile še precej časa v dveh izmenah, 500 novih učilnic. Jugoslavija mora zgraditi okoli 25.000 novih učilnic, če hoče ustvariti dobro materialno podlago za obvezno osemletno šolanje. (Ako računamo, da stane kvadratni meter nove šole okoli 30.000 din, potem bi potrebovali za to investicijo okoli 200.000 milijonov dinarjev). Pomanjkanje šolskega prostora, ki je posledica vojnega upoštevanja, povečanega števila prebivalstva in podaljšanje dobe šolanja je tako občutno, da je treba ustvariti najrazvitejšo ekonomičnost in štednja pri načrtovanju šolskega prostora, pri tem pa še poskušati take učne metode, ki bodo dopuščale postopno razvijanje šolske mreže.

Pri planiranju šolske mreže je poleg stalnih faktorjev (število prebivalstva, gostota, klima, transportne možnosti itd.) treba upoštevati tudi tiste, ki izhajajo iz same šolske strukture. Tako je s pedagoškega vidika treba omejiti pedine razrede na 30 do 40 učencev, celo šola pa na 600 do 800 učencev. Ob upoštevanju teh načel bi smela imeti osemletka maksimalno 18 učilnic. Takšen tip šole je ekonomičen le v večjih mestih (oddaljenost šole naj ne bo večja od 3 km). Ti šole v manjših krajih pa bo najnuj moral biti drugačen. Predvsem je treba upoštevati, da ima 60 odstotkov vseh starih šolskih zgradb le po eno učilnico in da bi občinski ljudski odbori ne razumeli, zakaj naj bi opustili še nedotrajano šolsko zgradbo. Tu bi si morali pomagati tako, da bi za določen šolski okoliš zgradili poleg obstoječe šole z eno učilnico še eno učilnico, ali poleg obstoječe šole z dvema učilnicama še novo centralno šolo z dodatnimi prostori (telovadnico, delavnico, kuhinjo in podobno). Centralna šola bi po vsej verjetnosti imela tudi svojo osnovno šolo, a število učilnic bi v taki šoli — odvisno seveda od števila učencev, ki bi bili zajeti v območje take centralne šole — bilo naslednje: za 1. do 4. r. dve učilnici, za 5. do 6. r. 6 učilnic, za 7. do 8. r. štiri učilnice. Celotno število učilnic bi bilo 10, seveda z možnostjo dopolnilnega šolanja v delavnici.

Tak »planetski« sistem je fleksibilen pa bi se mogel uporabiti

tudi v mestih, s tem, da bi bila n. pr. prva dva razreda nameščena v neposredni bližini določenega stanovanjskega bloka, višji razredi pa bi imeli svojo centralno zgradbo na primernem mestu; ta bi imela seveda širši šolski okoliš kot pa prva osnovna razreda.

Prisotni organi vsakega ne bi smeli dopustiti, da bi se gradila v občini oziroma okraju šola, dokler njeno mesto v okrajnem načrtu kot celoti ni vsestransko proučeno. Prav tako bi se morale pri načrtovanju šolske mreže upoštevati obstoječe šolske zgradbe.

Projektant šole ne more biti samo tehnik, ampak mora poznati tudi vso šolsko aktivnost, ki se bo odvijala tako v sami zgradbi in njenih prostorih, kakor tudi v neposredni njeni okolici. Zelo slabo je, da jugoslovanski šolski inženirji še ne vedo, katere prostore potrebujejo za določene namene. Arhitektura ni nekakšna svobodna umetnost, ampak se mora oslanjati na znana dejstva. Za šolske zgradbe so vzajemno odvisni arhitekti in prosvetni delavci. V programu je vsakakor treba izrecno določiti lokacijo in obseg šolskega zemljišča, število učilnic, razpored učencev po razredih, število prostorov za posebne vzgojne namene, vrsto javnih dejavnosti, ki bodo vezane na šolo, število upravnih prostorov, število učiteljskih stanovanj. Marsikje občina ne bo mogla zadostiti celotnemu gradbenemu programu, vendar bi tudi v tem primeru morali izdelati predosnutki v celoti in sprejeti odločilo o postopnem izvrševanju načrta v tem smislu, da bo hkrati omogočena uporaba že dokončanega dela zgradbe. Načeloma bi vsak šolski objekt moral biti »odprt« za eventualne poznejše razširitve.

Gradbeni predpisi sicer ne bi smeli zavirati razvoja, vendar so v neki meri zelo koristni, saj so nekatere potrebe (n. pr. glede prostora, opreme, ogrevanja, zračanja, osvetlevalja in pod.) skoraj enake za vse šole. Noben predpis pa ne bi smel pustiti iz vida, da je treba pripravljati take prostore, ki bodo zares uspešno služili pouku in vzgoji, da mora šolska zgradba že sama po sebi biti instrument za doseganje higienskih navad in da mora v vsaki zgradbi biti doseženo zdravje ravnostje med ekonomiko in kvaliteto.

Analiza nezadovoljujočega razvoja gradnje šolskih stavb po svetu dokazuje, da je za vso to gradbeno dejavnost najbolj karakteristična poteza — predimenzioniranost. V določenih meri velja to tudi za Jugoslavijo. Neopravičljivo je, da zavzemajo v

nekaterih novih šolah površine, ki ne služijo pouku, tudi nad 50 odstotkov! Ker so naknadne spremembe zelo drage zadeve, bi se naj ne odobrili noben idejni načrt vse dotlej, dokler promene površine (vsestrelj stopnišča) niso reducirane na največ 1/3 celotne površine.

Pri določanju predračna stroškov se projektanti poslužujejo nekaterih stalnih števil. (Pri šolskih zgradbah 30.000 din na kvadratni meter površine). Večina predračnov je preoptimična, brez varnostne rezerve, zato popolne ustavitve gradnje niso redke pojavi. Šole se grade 5 do 6 let, čeprav bi smela biti najdaljša doba 2 let. Predračni bi morali vsakakor imeti rezervno postavko v višini 10 odstotkov za nepredvi-

dene izdatke in postavko za opremo v višini 15 do 20 odstotkov. Za stroške nad to dopustno mero bi morale biti na razpolago že zelo tehtno dokumentirane obzornosti.

V dvodnevni razpravi k referatu (iz katerega smo vzeli le nekaj najbolj skopih podatkov) so sodelovali predvsem Viljem Kunst, direktor Zavoda za šolsko opremo, Andrej Šavilj, dr. Slava Lunacek, inšp. Jože Žakcar, ing. Milan Jeran (od komisije za revizijsko-investicijski programov), inž. Ivo Medved in drugi. Diskutanti so v marsičem dopolnili izvajanja referenta g. Hansena, za opombo z zanimanjem čakali na rezultat tega široko zasnovanega posvetovanja.

Stoletnica rojstva Frana Novaka — utemeljitelja slovenske stenografije

Objavljena je bila kratka vest, da praznujemo stoto obletnico rojstva utemeljitelja slovenske stenografije Frana Novaka in da bosta Občinski ljudski odbor v Mengšu in Zveza stenografistov in strojeplavci Slovenije ob tej priložnosti odkrila v nedeljo, 28. t. m., spominsko ploščo na njegovi domači hiši v Mengšu.

Kdo je bil Fran Novak in kaj nam še danes pomeni. Kot sin skromne kmečke družine v Mengšu, ki nam je dal tudi velikega pripovednika in kritika Janeza Trdine, je Fran Novak preprosto šole starše da so ga poslali v šole. Dvoletni je gimnazij v Ljubljani, potem pa je šel na Dunaj študirat klasično jezikoslovje in slavistiko; preživljati se je s tem, da je bil domači učitelj v raznih plemiških družinah.

Ze v srednji šoli se je Novak naučil nemške stenografije, da je mogel zapisovati predavanja tako v višjih razredih gimnazija kakor kasneje na univerzi; odšel je veselje do stenografije ni zapustilo; posvetil ji je vse svoje življenje.

Na dunajski univerzi je še pred diplomom napravil tudi izpit iz stenografije, ki jo je potem poučeval na vseh gimnazijah, kjerkoli je služboval; štiri leta kot suplent v Ljubljani, kot profesor pa nato v Novem mestu, Kranju in od leta 1918 spet v Ljubljani, kjer je bil profesor od 1917. do 1924. ko je bil upokojen, pa direktor klasične gimnazije. Ob svoji bogati pedagoški praksi je Fran Novak položil temelje slovenski stenografiji in je bil ob ustanovitvi Slovenskega stenografnega društva I. 1934 izvoljen za prvega društvenega častnega člana. Umrl je star 80 let, 30. decembra, za 1936. leta v Ljubljani, kjer je tudi pokopan.

Ze kot suplent je Novak začel razmišljati o tem, da bi Gabelsbergerjev nemški stenografski sistem prilagodil za slovenski jezik; ker pa je prav takrat izdal prvi slovenski stenografski učbenik Anton Bezenšek, je Fran Novak v šol. letu 1893/94 objavil v izvestju novomeške gimnazije te slovarček

zaimoizvodil in okrajšal slovenske stenografije; to delce je poslal izhodišče njegovih predavanj za temeljit in znanstveno podprt stenografski sistem. Svojo prvo zbirko okrajšanih je Novak izpopolnjeval in 1896. leta v Kranju izdal brošuro Začetne, naslednje leto pa še Srednje in končne okrajšave slovenske stenografije. Po teh pripravljanih delih je dozel njegov stenografski sistem, ki je dobil dokončno obliko v učni knjigi Slovenska stenografija I. del. Korespondenčno pismo (Ljubljana, 1900); ta učbenik je bil kasneje še trikrat ponatisnjen. II. del, Debatno pismo, je izdal 1901. leta prvič, 1922. pa v ponatisku. Zadnjičkrat je izšel učbenik slovenske stenografije po Novakovem sistemu med drugo svetovno vojno 1944. leta; pretirani in metodično izpopolnil ga je dr. Blaž Svetli, profesor Trgovske akademije v Ljubljani. Leta 1921. je učbenikom pridružil Stenograf. čitanka po Novakovem sistemu prof. Adolfa Robida. Novakovi stenografski učbeniki so med strokovnjaki doživeli veliko priznanje, v šolah pa so se uporabljali polnih 44 let ter vzgojili številne rodove slovenskih stenografov, od katerih se mnogi še danes uspešno uveljavljajo.

Slovenec Anton Bezenšek, oče bolgarske stenografije, katerega stoletnica rojstva so po vsej Bolgariji praznovali pred dvema letoma, je želel ustvariti stenografski sistem vsem južnim Slovanom; ker pa ni bil jezikoslovec, se je premalo poglobil v zakonitosti in potrebe slovenskega jezika; to njegovo napako je popravil lingvist Fran Novak, ki je vzel za izhodišče svojega dela Gabelsbergerjev nemški sistem in ga dopolnil s tesnopisom češčim. Kot odlični slovlavst je podrobno proučil pogostost posameznih črk v slovenskih besedah, da jim je določil v stenografiji najbolj primerne in brzotečne oblike. Razen tega pa je slovenskemu stenografskemu sistemu dodal Novak še nekaj znakov, ki jim je sam izumil in ki so še danes značilni za slovensko stenografijo.

Kot vsaka živa stvar, ki korenini v praktičnem življenju, pa se je tudi Novakova stenografija razvijala dalje in leta 1946 po določenih pripravah doživela svoj preporod z reformami, ki jih je predlagal prof. Rudolf Rakusa; z Rakusevimi izboljšavami se je stara Novakova stenografija prilagodila potrebam današnjega časa in prenovljena vzgaja nove generacije slovenskih stenografov. Znanstvena natančnost in temeljitost; s kakršno je Novak gradil svoj stenografski sistem, je vodila tudi nadaljevalce njegovega dela, zato smemo po vsej pravici verjeti trditvam domačih in tujih poznavalcev, da imamo Slovenci po Novakovi zaslugi med Slovani enega od najbolje izdelanih stenografskih sistemov, njega samega pa imenovat utemeljitelja slovenske stenografije. P. D.

DAN PROSVETNIH DELAVCEV V LJUBLJANSKEM OKRAJU

Izpopolnjevanja prosvetnih delavcev zelo uspešna za izmenjavo izkušenj in strokovno izobrazbo zlasti mlajših članov. Trenutno deluje 13 aktivov in sicer za slovensko, angleščino, francoščino, nemščino, srbohrvaščino ter latinski in grški jezik, za zgodovino in zemljevid, matematiko in fiziko, biologijo, kemijo, filozofijo, glasbo in telovadbo. Člani aktivov se redno sestajajo na delovnih sestankih, prirejaš poučne ekscurzije ipd. Na sestanek 10. novembra, bodo povabljeni tudi vsi inšpektorji SPLRS in pomožni inšpektorji SPOLO.

Po odločbi Tajništva za šolstvo OLO bo za udeležence zborovanja v Ljubljani pouka prost dan. Popoldne bo za prosvetne delavce brezplačna predstava v Mestnem gledališču, zvečer pa bo družabni večer.

Po radni bodo objavljena prosvetnim delavcem ljubljanskega okraja nekaj dni pred tem zborovanjem natančnejša navodila.

OOZUP.

OOZUP.

OPOZORILO

Naročnike brošur »Dieta pri želodčnih boleznih«, »100 pletenih vzorcev« in »Sodobna kuhinjska oprema« obveščamo, da so omenjene publikacije trenutno v ponatisu. Prejeli jih bodo brž, ko izidejo.
Opozorjamo tudi, da bosta v najkrajšem času izšli brošuri »Zelenjava in sadje za zimsko zalogo« in »Količina«. Naročite se čimprej!
Centralni Zavod za napredek gospodinjstva
Ljubljana, Miklošičeva cesta 6-11
Odsek za tisk

Prizadevanja mladega PZPD „Slavko Osterc“

Cepprav obstaja komaj dve leti, izstopa iz vrste številnih mariborskih pevskih zborov vedno vidneje 80-članski zbor prosvetnih delavcev »Slavko Osterc«, ki je po dveh nastopih v Mariboru ob sodelovanju UPZ nastopil še v Slovenjem Gradcu, Dravogradu in na Ravnah, pred začetkom letošnje turistične sezone pa še v Rogaski Slatini, kjer se je v zasedeni, aktualni dvorani lepo afirmiral in se otresel začetniške trene. Če bi bili tudi pevci obiskovali tehnično dobro pripravljene počitniški tečaj tako redno kot pevke, bi stal zbor samozavestno pred novimi preizkušnjami: pred bližnjima nastopoma v Lendavi in Ljutomeru v mesecu novembru in na predvečer dneva prosvetnih delavcev v Mariboru.

Cepprav se člani pogovore o vseh problemih zbora sproti, v veliki meri odkrito in sproščeno, so na minulem obnem zboru razpravljali nekatera vprašanja v zvezi s kvaliteto nastopov zboru še posebej. Povzemamo nekaj misli in ugotovitev iz predsedniškega poročila tov. Janka Zurmara, ki so mu člani zbora poverili to funkcijo tudi v bodoče, kar bo zboru brez dvoma samo v prid.

Ob primerjavi z današnjim stanjem članstva je zbor številčno nekoliko upadel, kar pa nikakor ni negativno, saj so od začetnih 91 pevcev odpadli le neresni člani. Namesto njih se prijavljajo novi, zlasti pa je razveseljev prirostek iz vrst učiteljskih četrtih in petih letnikov. Zboru samemu in prav tako mladim pevcem bo to sodelovanje samo v korist. Zlasti slednji si bodo pridobili v zboru izkušenj za aktivno delo v ljudskoprosvetnih društvih. Važne so tudi organizacijske izkušnje, s katerimi se bodo sčasoma seznanili mladi pevci, saj so v krajih gostovanj prav člani naše stanovske organizacije praznični neprijetno organizacijsko delo in je prav njihova zasluga, da so bili naši pevci povsod tako toplo sprejeti, za kar jim je treba izreči ponovno zahvalo.

Ob ustanovitvi zbora so se ustanovitelji zavedali, da je uspešno delo zbora največ odvisno od umetniškega vodstva, posebno še dirigenta. Z odhodom prof. Gregorca, ki je dirigiral prva dva nastopa v Mariboru, je bilo vprašanje dirigentstva zopet odprto, s prof. Jožetom Rlocom pa je dobil zbor mladostnega, ambicioznega dirigenta, ki bo vložil ves napor za napredek zbora.

Delo s korepetitorji se je izkazalo izredno racionalno in uspešno. Med pevci zbora so renomirani pevovodje — tov. Horvat, Živko, Cibic, Rudež in Rozmanova, ki lahko zares v polni meri dosegajo maksimalni učinek. Potrebno je, da postane ta način dela stalni sistem dela v zboru.

no delovanje. Zato tudi pričakuje naša skupnost, ki daje sredstva za obhajanje društva, kvalitetno delo, kar bo mogoče doseči le ob vzorni delovni disciplini. Ta pa naj bi bila v bodoče vsekakor boljša, zlasti v času počitniškega pevškega tečaja, ki je predviden tudi v naslednjih počitnicah.
Iz poteka obnega zbora, posameznih poročil in razprav, ki je sledila, je bilo razbrati, da je bilo delo zbora v minulem letu plodno, da pa bo v bodoče treba še bolj smotno in smiselno pripravljati člane zbora, da se bodo v čim večji meri usposabljali in prenašali ljudskoprosvetno dejavnost v šole, pionirske oddaje in v ljudskoprosvetna društva. Potrebno bo storiti še marsikaj, toda za zdaj ne velja kot opravičilo mladost zbora, ki pa si bo v bodočih letih brez dvoma priboril tisto mesto v ljudskoprosvetni dejavnosti okrajja Maribor, ki mu pripada.
MK

3 ROMANI IN KNJIGA POVESTI

Prežihovega Voranca

1. POZGANICA
2. DOBERDOB
3. JAMNICA
4. SAMORASTNIKI IN DRUGE POVESTI

Vse štiri knjige izidejo hkrati 10. decembra t. l. s artovejnim portretom, natisnjene na belom, brezlesnem papirju, vezane v cele platno, zavarovane s kartonsko kaseto.

Za tiste, ki se naročijo nanje najpozneje do 5. novembra, znaša skupna cena samo

2500 din

NAVODILO NAROČNIKOM

Knjige lahko naročite pri nas ali v vseh knjigarnah. Zahtevajte prospekt z naročilnico. V naročilnici čitljivo navedite vse podatke, zlasti glede plačevanja. — Knjige lahko plačate v največ 5 obrokih po 500 din. — Plačana knjiga bomo razposlali nepreključno 10. decembra. Prav tako tistim, ki bodo medtem poravnali vsaj štiri obroke, dobimo en komplet zastoj oziroma za vrednost 2500 din poštino plača založba. Vsakdo, kdor nabere 10 naročilnic, dobi en komplet zastoj oziroma za vrednost 2500 din drugih knjig naše založbe. Ker je naklada omejena, po hitre z naročili. Prednost bodo imeli tisti, ki bodo nakazila skupno, ker nam tako olajšate razpošiljanje. Denar nakazite na naš tekoči račun 60-KB-1-2-138. — Sporočite nam svoje želje.

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA - NEBOTICNIK
poštini predal 41

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

LISTI:
CICIBAN št. 2 izide 23. oktobra.
PIONIR št. 2 izide 23. oktobra.
PIONIRSKI LIST št. 4 izide 23. oktobra, št. 5 pa 2. novembra.

JEZIK IN SLOVSTVO
revija, št. 1 že izšla. Celoletna naročnina 450 din. Naročnina za dijake naročene na skupinski naslov po 380 din.

KNJIZNICA »ČEBELICA«
(cena: broš. 80 din, kat. 110 din)
1. knjiga: A. Martič: BELKO — že izšla
2. knjiga: V. Winkler: MALI SMOLČEK — izide konec meseca

KNJIZNICA »SINJI GALEB«
(cena: broš. 90 din, ppl. 150 din)
1. knjiga: J. Jalen: BOBRI — SAM — že izšla.
2. knjiga: J. Jalen: BOBRI — ROD — izide konec meseca.

KNJIZNICA »KONDOR«
(cena: broš. 130 din, ppl. 250 din)
3. knjiga: Homer: ILIADA in 4. knjiga: I. Cankar: KRIZ NA GORI bomo šolskim knjižnicam v kratkem dostavili. Poverjenikom bomo pa dostavili ti dve knjigi sredi meseca novembra.

ZLATA PTICA — PRAVLJICE (cena 300 din)
S knjigama L. Zupanc: ZAKLAD NA KAČURJU in F. Wolf: PRAVLJICE ZA VELIKE IN MALE OTROKE smo lansko zbirko zaključili.

GLOBUS — POTOPISI (cena 300 din)
Izšli sta knjigi M. Hercog: ANAPURNA in V. N. Kunin: VASCO DA GAMA, s tem je lanski letnik potopisov zaključen.

ZALOŽBA »MLADINSKA KNJIGA«
Ljubljana, Tomšičeva ulica 2

Zanimivosti iz šolstva na Koroškem

Dne 9. septembra so tudi na Koroškem pričeli z rednim šolskim delom, in sicer 407 osnovnih in 57 višjih osnovnih šol — v obeh je skupaj 66.000 otrok, od teh približno 10.300 pevovodstev (Tafelklassler). Število teh je približno tolikšno kot lani, skupno število šoloobveznih otrok pa vidno pada, tako da vzbujajo skrb šolnikov. V osnovnih šolah je za približno 600 otrok manj, v višjih osnovnih šolah pa celo za 900 manj, skupno torej 1.500 otrok manj. Posledice tega stanja in upadajoča števila učencev so čutili tudi učitelji — 50 so jih odpustili (Kalešna razlika od naših razmer, kjer je tako občutno pomanjkanje prosvetnih delavcev) Če bodo starejši ali v pokoj, jih bodo verjetno lahko sprejeli nekaj nazaj. Isti problem so na Štajerskem rešili takole: tiste, ki so imeli konec leta 1956 polna leta, so že sedaj kar sami upokožili, a do konca leta jim bodo izplačevali razliko med pokojnino in plačo, skratka, za ta čas bodo v pokojju s polno plačo!

Upadanje števila rojstev skrbi tudi oblast. Le tako je moglo priti do nenavadne odločitve: če ima moški v enem letu 6 nezakonskih otrok, seveda z različni dekleti, je oproščen plačevanja alimentov. Pač ugovarjajoč sklep!

Stanje v srednjih šolah, kjer — a trgovskimi akademijami in učiteljski — pričele pouk dvajset dni kasneje, pa je nasprotno tam se gnetejo »krepki letniki« in bo še dolgo problem prostoroč, kot je to pri nas. Saj je število sprejemnih izpitov v srednjih šolah v zadnjih dveh letih poraslo za 20 odstotkov.

Prosvetna oblast skrbi tudi za posebne šole, v katerih se izobražujejo iz kakršnih koli razlogov prizadeti in oškodovani otroci. V bolnišnicah pa so posebne učilnice, kjer se mladi prebolevalci pripravljajo, da nadoknadijo zamujeno učno snov.

Prvo diferenciacijo med učenci napravijo že pri sprejemnem izpitu za srednjo šolo. Tu ugotovijo nadarjenost in sposobnost za morebitno nadaljevanje študija in po tem razdelijo kandidata v A in B oddelke. Drugi ima lažji učni program. Prehod je možen ob prvi konferenci, in to v obe smeri.

S. P.

Državna založba Slovenije v Ljubljani

opozarjamo vse šole in prosvetne delavce na naslednje šolske knjige:

Bunc: SLOVENSKA JEZIKOVNA VADNICA, IV. del . . . din 130.—
Branc-Jelen-Ziegler: GEOMETRIJA, IV. del din 140.—
Gabrovšek-Vadnal-Zabkar: ARITMETIKA IN ALGEBRA, VII. del din 140.—
Grad: ANGLEŠKA VADNICA, III. del din 190.—
Ostanek: SLOVENSKI ŠOLSKI MUZEJ din 100.—
Šumi: EKONOMIKA FLRJ za ekonomske šole din 160.—

Tik pred izidom so:
Grad: ANGLEŠKA VADNICA I. del
Grad: FRANCOŠKA VADNICA I. del
Šušteršič: ARITMETIKA IN ALGEBRA IV. del

SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD

v Ljubljani

razpisuje subskripcijo na

KNJIZNE ZBIRKE 1957

Letos bodo knjižne zbirke, ki so se med slovenskim občinstvom že močno uveljavile, obsegale naslednje romane in knjižna dela:

Svetovni roman
Thomas Wolfe: Ozri se proti domu, angel
Jan van Dorp: Crni lev v zlatem polju
Lion Feuchtwanger: Španska balada
Lev N. Tolstoj: Vstajenje

Sodobni roman
Alberto Moravia: Rimljanka
Ricardo Güiraldes: Don Segundo Sombra
John Dos Passos: Manhattan Transfer
Jordan Leov: Pobratima

Blos
Pavel Grošelj: Vesolje, zemlja, človek
Anatolij Vinogradov: Paganini
Jack Belden: Kitajska pretresa svet
Hella Haasse: Skratno rdeče mesto

Nova ljudska knjižnica
Jack Yves Cousteau: Svet tisine
Jozef Sulhof: Carobna palica
Eduard Stucken: Bell bogovi (v dveh knjigah)
Mimi Malenšek: Podrti mostovi
Romain Rolland: Miklavž Breugnion

Cene posameznim zbirkam so naslednje:

Svetovni roman: 4 knjige, vezane v polplatno 4800 din, v platno 5400 din, v polusnje 6000 din.
Sodobni roman: 4 knjige, vezane v polplatno 2400 din, v platno 2760 din, v polusnje 3300 din.
Blos: 4 knjige, vezane v polplatno 2400 din, v platno 2760 din, v polusnje 3300 dinarjev.
Nova ljudska knjižnica: 6 knjig, vezane v polpl. 4320 din, v platno 4800 din.

Vse naročnine je mogoče plačati v največ 12 mesečnih obrokih.

Knjige bodo kvalitetno opremljene in tiskane — kot doslej na brezlesnem papirju, tako da bodo v ponos vsakemu ljubitelju in zbiralcu knjig. Naročnike opozarjamo, da bodo naklade knjig nekaterih zbirk omejene na število prednaročnikov in da naročil po 31. decembru ne bomo mogli upoštevati. Zato vabimo vse, ki žele priti na kolikor toliko zmogljiv način do najboljših svetovnih in domačih knjižnih stvaritev, da se na zbirke naročijo čimprej. Zahtevajte v knjigarnah ali od založbe prospekt, v katerem boste našli vse potrebne podatke, da se boste lahko odločili za zbirke, ki vam najbolj ugajajo.

SLOVENSKI KNJIŽNI ZAVOD